

Vinko Möderndorfer

POKRAJINA ŠT. 2

Igra je na anonimnem natečaju, ki sta ga v letu 1994 razpisala Radio Slovenija in nemški radio WDR, prejela prvo nagrado. Igra je bila prevedena v nemščino in na kölnskem WDR radiju (Westdeutscher Rundfunk Köln) tudi odigrana. Igra se dogaja zelo danes.

OSEBE

1) *GABER* (Janez) – šestdeset let, visok, sivolas politik in poslovnež, malce utrujen, malce načet.

2) *ERIKA* (njegova žena) – petdeset let, gospodinja in mati, ljubiteljica eksotičnih in sploh vsakršnih rastlin.

3) *JON* (njun sin) – osemindvajset let, dolgolas, postarani mladenič in pozabljeni rocker.

4) *NIKO* (Gabrov tajnik in partner) – trideset let, prijeten, eleganten poslovnež, kravata, obleka, tip »računalniškega« povzpeta in manerjerja.

5) *SOSEDA* – precej »močna oseba« in samo na videz nevsiljiva, štirideset let.

Novo zgrajena hiša v mondenem predmestju.

Velika dnevna soba, ki se dviga visoko v ostrešje, kjer je prostrana galerija, iz katere vodijo vrata v »spalnične« prostore. Zadnja stena dnevne sobe je steklena. Velika steklena drsna vrata, ki odpirajo pogled na lepo urejen vrt z angleško travico v ospredju. V globini vrta vidimo ležalnike in lično sedežno garnituro ter stekleno-medeninasti servirni voziček, kjer so malo v neredu razložene steklenice in kozarci. Vrt obkrožajo rožni grmi in okrasno drevje, tako da konca vrta ne vidimo, samo slutimo lahko, da je »tam zadaj nekje« cesta in dovoz do garaže.

Dnevna soba je sterilno bela. Na levi strani, okoli kamina, stoji ogromna, usnjena sedežna garnitura ter bogato založen »šank« z ličnimi, okroglimi, kovinsko svetlečimi se stolčki.

Na desni strani pa je velika, lesketajoče se črna jedilna miza z dvanajstimi stoli. V ozadju vidimo še vhod v kuhinjske prostore. V dragem okviru pa se na sredi stene bohoto Jakopičevo olje, decentno osvetljeno z drobno medeninasto lučico, ki je pripeta tik pod sliko.

Vsepovsod je precej rož, ki so po prostoru razporejene v preprostih porcelanastih lončkih. Vse je urejeno s strokovnim okusom. Čuti se »načrtovana bogatija«, pa tudi hlad estetike, ki je pobrana iz najrazličnejših revij. Vse je urejeno in skladno, pa tudi hladno in brez življenja.

Vročje poletno popoldne.

Od nekje decentna glasba. Najbrž nekje v okolici stoji na okenski polici tranzistor. Tišina predmestnega popoldneva. Morda od nekod zažvrkoli kakšen ptič, samo za hip, potem pa obmolkne v lenobnosti popoldneva.

Steklena drsna stena je odprta. V globini vrta se pojavi Erika v kičasti domači halji z japonskim vzorcem. Poleg nje stopa Sosedka. Erika ima na glavi nekakšen turban. Deluje popolnoma brez »okusa« in nekako ne sodi v estetsko urejeno okolje hiše, katere gospodinja je.

Erika in Sosedka se pogovarjata, ko skozi vrt prihajata bliže.

ERIKA (*govori hitro in afektirano*): Tale slak je fantastičen. Lansko leto sem ga posadila, pa pogledjte kakšen je letos. Cveti pa modro. Japonska vrsta. Janez mi jo je prinesel, ko je lansko leto bil tam. Saj se spominjate, časopisi so pisali o tem. Takrat je moj Janez naredil dober posel z Japonci. Pa so mu zato poklonili avto. Tudi japonske vrste. Časopisi so pisali o tem. Pa tukaj so bili. Takšni mali Japončki. Sem jim tri dni kuhala same domače, slovenske jedi. Bili so navdušeni. »Še štrukljev, še štrukljev, gospa Gabrova...« So mi kimali... jasno, po Japonsko, pa mi je potem Janez prevedel. No, in takrat sem dobila deset vrst japonskega slaka. Ampak so se samo tri vrste prijele. Tale je brez cvetov, potipajte, sosedka, kakšne mesnate liste ima, a ni tako, kot da bi drsel žamet pod prsti?!

SOSEDA (*potipa liste slaka*): Ja, pa res, kot žamet.

ERIKA: Pa tale, potipajte zdaj tegale. Ta je rahlo hrapav, prav poseben občutek je, če ga pomečkaš s palcem in kazalcem.

Erika in Sosedka zapreta oči in »strokovno« otipavata liste rastlin.

ERIKA: Zdaj pa povohajte.

SOSEDA: Kako?

ERIKA: Povohajte prste! No!

Sosedka povoha prste.

SOSEDA: Ah, pa res! Po cimetu!

ERIKA (*navdušeno*): Ja, skoraj kakor cimet... Pa ni cimet, še nekaj bolj sladkega je. Prijetno za ponoret. Nihče v Sloveniji nima te rastline, vam garantiram, samo mi, Gabrovi! Tisti Japonci so rekli: »Gospa Gabrova, gospa Gabrova, niti na Japonskem ni tako lepih in bogatih vrtov!« Pa so Japonci znani po lepih vrtovih! Seveda so mi to rekli po japonsko, pa mi je to potem takoj moj Janez prevedel.

SOSEDA: Pa zna gospod Gaber japonsko?

ERIKA: Seveda. Časopisi so pisali o tem. »Japonski denar v Sloveniji!« Ali nekaj podobnega. No, za vsem tem je bil moj Janez. Lansko leto. Takrat, ko mi je prinesel seme za japonski slak. Saj me je nagovarjal, naj grem z njim, pa nisem mogla. Saj veste, naš Jon se je prav takrat odpravljajal na tisto neumno pot po Indiji. In tako sem ostala doma.

Obe ženski stopita v dnevno sobo.

ERIKA: Ste za eno kavico, sosedka?

SOSEDA: Prosim, eno pa res bi.

ERIKA (*za hip izgine v kuhinjo, od koder nezadržno govori*): Takoj bo. Imam krasno, iz Braziliije. Jo je Janezu prinesel sodelavec z ministrstva. Čisto prava brazilska je. Je potovala z letalom do New Yorka, pa potem do Berlina, pa do Dunaja in direkt Janezu na mizo. Ja, mojega imajo njegovi sodelavci radi. Si mislite, celo zemljo, okrog in okrog, je Janezov prijatelj in sodelavec Niko prepotoval, zato da mu je prinesel kilo kave. Kilo prave brazilčanke! Če to ni

pozornost! *(se vrne v sobo)* A, tole vam moram še pokazati! Tale roža . . . nikoli ne boste uganili, od kod je.

SOSEDA: Tale begonija?

ERIKA: Seveda je begonija. Gomoljasta begonija! Ampak od koga?

SOSEDA: Od gospoda Gabra?

ERIKA: Ampak, kdo mu jo je dal zame?

SOSEDA: Kdo?

ERIKA: Sam avstrijski ministrski predsednik!

SOSEDA: Ne?

ERIKA: Ja. Je rekel: »Tale gomoljasta begonija je pa za vašo ženo Eriko!« To mi je potem prevedel Janez, jasno. Jaz se nisem nikoli učila avstrijsko. *(se ob lončku begonij razneži)* A ni lepa?! Dragoceno darilo. Zato jo pa imam na tem mestu. Tik pod Jakopičem.

Zdaj se zgoraj na galeriji odpro vrata. Pojavi se dolgolasec. Očitno se je pravkar prebudil. Oči so »zlepljene« in obraz »potlačen«. Obleden je v samo v spodnje hlače, na nogah pa ima razvezane teniske, ki jih vleče za sabo. Obe ženski pogledata navzgor.

ERIKA: Si se končno prebudil! A veš, koliko je ura?

Mladenič se ne zmeni. Leno drsa po galeriji proti levemu koncu.

ERIKA: Pol štirih je! Popoldne! *(sosedu)* To je grozno, sosedu, naš Jon ima obupne navade. Ponoči bedi, podnevi pa spi. Otroci, otroci . . . *(se spet obrne na galerijo)* A boš kaj jedel? Si lačen? Boš popil pravo brazilsko z nama?

Jon kot da ne slši. Izgine za vrati na skrajni desni.

ERIKA: Ah, sosedu, vse je v redu, nad ničemer se ne pritožujem, lahko rečem, da sem srečna . . . samo ta otrok, ne vem, kje sem v svoji vzgoji naredila napako.

SOSEDA: Pa saj ima že trideset let!

ERIKA: Osemindvajset! Saj se ne pritožujem. On je občutljiv otrok. Umetnik. Jezi me samo to, da tako dolgo spi. Ah, kavica!

Steče in izgine v kuhinji.

SOSEDA: Gospa Gabrova! Jaz sem pravzaprav prišla z eno prošnjo . . .

Erika za trenutek pogleda iz kuhinje.

ERIKA: Takoj bo! Vohate, kako je zadišala! Prava brazilska! Potem vam moram pokazati še sobne lilije, mi je pa Janez obljubil tudi čebulice črnega tulipana . . .

Spet izgine v kuhinji.

SOSEDA: Eno prošnjo imam . . . Moj mlajši, veste . . . Miran . . . Priden pob je, saj ga poznate . . .

Erika prinese pladenj s kavicama.

ERIKA: Mmmmm, kako diši!

SOSEDA: Zdaj, ko ima vaš mož tak položaj . . . a mu ne bi mogli reči, draga sosedu, za mojega mlajšega . . . kakšno delo na ministrstvu, ne težko, Miran je nežen fant, kaj malega, kaj v pisarni . . . zelo bi vam bila hvaležna . . .

ERIKA *(med tem, ko srkne kavo)*: Gospa, imejte to zadevo za urejeno. Čakajte, si bom zapisala. *(brska po mizi, najde svinčnik in nekaj kraca v blok)* Moj mož lahko vse uredi, sploh pa zdaj, ko so tudi zanj novi časi. Še danes bom uredila. Za vas vse, sosedu.

SOSEDA: Jaz pa vam bom prinesla čisto mlade okrasne koprive. Jih šparam prav za vas, gospa Gabrova.

Vrata na galeriji se odpro. Spet se pojavi krmežljavi Jon, ki oddrsa spet v svojo sobo. Obe ženski pogledata navzgor.

ERIKA: Jon, dol pridi, kavica je že skuhana.

Jon ignorantsko drsa po galeriji.

ERIKA: Pa oblekel bi se lahko. Te ni sram, v samih spodnjicah, pa gospa soseda je na obisku.

SOSEDA: Pustite, gospa Gabrova, saj sem navajena. Moji se vedno sprehajajo v samih gatah.

Erika se je razburila.

ERIKA: Jon, si me slišal! Nikar se ne obnašaj kot kakšen razvajan otrok! Takoj pridi na kavico! Mineva me potrpljenje! Jon, slišiš, huda bom . . .

Jon zapre vrata za sabo.

ERIKA (*se, kot da ni bilo nič, obrne k Sosedu*): Imejte to za urejeno, soseda. Moj mož bo za vašega sina storil vse. Še danes mu bom rekla.

SOSEDA: Pa naj bo kaj lahkega. Kaj v pisarni.

ERIKA: Sem si vse zapisala.

Odruga list iz beležnice in ga nese v ozadje, kjer vidimo del kuhinje z velikim hladilnikom. Listek zatakne pod magnetek k drugim listkom, ki so »posejani« po snežno beli površini hladilnika.

ERIKA: Če si ne zapišem, potem vse pozabim. (*se vrne*) Ravno zdaj sem se spomnila, da vam še nisem pokazala svoje lepoticke. Tam, v kotu! Tista tršata z drobnimi glavicami!

Pelje sosedo h kaminu.

ERIKA: To je neke vrste kaktus. Pravzaprav niti ne kaktus, ena zadeva iz tropskih krajev. Pravijo, da se hrani z muhami. No ja, jaz je še nisem zalotila. Potrebuje pa veliko nežnosti. In samo ženske rastline se hranijo z mesom, moški pa cvetijo. Naša je baje še premlada, da bi se videlo, kaj je. Upam, da je moški. Veliko raje imam, da bi cvetela, za muhe imamo pa tako druga sredstva, aneda, soseda?!

SOSEDA: Jaz že ne bi hotela imeti rastline, ki je muhe.

ERIKA: Jaz tudi ne, ampak darilo je darilo. Janez jo je dobil od nekega poslovnega partnerja. A ni to čudno, moška rastlina cveti, ženska pa muhe žre!?

SOSEDA (*gleda rastlino*): Kdo bi si mislil! Tako pohlevna je videti.

ERIKA: Ja, ampak vseeno mi je skoraj najljubša. Tako je krhka in skrivnostna. Imam jo kar tu, pri kaminu. Mora biti v senci, senca ji bolj paše. (*jo rahlo poboža po njenih krhkih listih*)

SOSEDA (*dvomeče*): Rastlina v senci!?

Zdaj od zgoraj zaslišimo glasbo. Električno nabijanje. Precej glasno, precej hrupno.

ERIKA (*zakriči v galerijo*): Jon, takoj utišaj to! Slišiš! Takoj utišaj, sicer pridem gor!

SOSEDA: Gospa Gabrova, jaz se bom kar poslovila.

ERIKA: A si gluhi! Jon! Utišaj, slišiš! (*Sosedu*) Nič ne sliši. Nikoli nič ne sliši. Še zajtrkoval ni, pa že navija muziko! Jon!

SOSEDA: Grem, gospa . . . Še enkrat hvala . . .

ERIKA: Kaj, že greste!? Dajte no, počakajte še malo, saj se vam ne mudi. (*spet zakriči na galerijo*) Jon, niti sebe ne slišim! (*Sosedu*) Ostanite no, bova še kakšno rekli.

SOSEDA: Ne, res moram . . . Saj se še oglasim . . . Jutri pridem vprašat . . .

ERIKA: Prav . . . prav . . . Pospremim vas . . . (*jo prime pod roko in jo pelje proti vrtu*) Jon, ko se vrnem, naj bo tišina, si me razumel?!

(*Sosedu*) Greva . . .

Odidejo čez vrt. Še nekaj časa glasba, potem nenadoma tišina. Vrata na galeriji se odpro. Jon pogleda po prostoru, potem se nenadoma prevali prek ograje in skoči

na sredo dnevne sobe. Skok izvede v »enem gibu«, kot da celo življenje ne počne nič drugega, kot da skače prek ograje sobnih balkonov.

Jon nekaj časa stoji sredi sobe, kot da opreza, kot da prisluškuje... Potem se odpravi v ozadje, proti kuhinji. Pri hladilniku postoji, ogleduje si listke, ki so primagnjeni na hladilnik, potem odpre hladilnik in si vzame steklenico piva. Malomarno brčne v vrata hladilnika, da se s treskom zapro. Na podboju vrat odpre steklenico piva, zamašek pa frcne v najbližje rože. Zavali se v usnjen naslonjač in nagne steklenico.

Z vrta se vrne Erika.

ERIKA (*prijazno*): Kako je, ljubi? Si se zbudil? Včeraj pa nisem slišala, kdaj si se vrnil. Sem prej zaspala. Daj, ti bom skuhala hrenovke, kava je pa tako že gotova. A si sam? Če je Magda pri tebi, jo povabi na zajtrk... Jezus-Marička, kakšen zajtrk, saj je ura že krepko popoldne. Čisto sem zmešana, sploh ne vem, kaj blebečem. Kosilo, ne pa zajtrk! Vama bom spekla kaj na hitrico, samo malo bosta morala počakat, da se meso odtali. Saj je Magda zgoraj, aneda?!

JON (*spregovori mirno, kot da sploh ni poslušal matere*): Starega še ni?

ERIKA: Ne, očeta še ni. Vsak hip ga pričakujem.

JON: Že tri dni ga ni.

ERIKA: Včeraj je telefoniral, da letalo ni poletelo. Dež, pa nevihta. Sem mu takoj naročila, naj pogleda v Frankfurtu za kakšno dobro hortikulturno trgovino. Mi je obljubil, da se bo takoj s taksijem odpeljal tja. Zakaj pa Magda ne pride dol?

JON: Nobene Magde ni.

ERIKA: Kako ni? Magda, tvoja punca, saj skoraj vsako noč prespi...

JON: Nobene Magde ni več.

ERIKA: A je kam odpotovala...

JON: Za vedno.

ERIKA: Joj... da se nista razšla?! To bi bilo pa škoda, res škoda, ona je krasna punca, še pa še krasna. No ja, morda malo preveč našminkana, kdaj pa kdaj, ne vedno, samo kdaj pa kdaj...

JON: Ne se vmešavat, mama, samo ne se vmešavat.

ERIKA: Prav, kakor ti hočeš, jaz samo povem, da mi ni vseeno, da jo bom pogrešala... Daj, reci ji, če jo boš še kdaj videl...

JON: Nikoli več je ne bom videl, mama.

ERIKA: Samo to ji reci, da je v naši hiši še naprej dobrodošla. Naj pride kdaj na kavo ali pa na liker ali pa na karkoli, na ščepec klepeta... Res jo bom pogrešala...

JON: Je bila spet tista zašpehana sosedka tu.

ERIKA: Jon, kako pa govoriš! Gospa je res malo močnejša, nikakor pa ni zašpehana. Malo debelejša no, to že, je pa v redu ženska, ima rada rože, pomisli, prinesla mi bo okrasne koprive, sicer jih že imam, mnogo lepše, kot mi jih lahko ona prinese, tam, pri ograji, v kotu vrta. Si jih že sploh videl?

JON: Mama, nehaj, samo čvekaš pa čvekaš, daj še malo poslušaj.

ERIKA: Jon, kaj pa govoriš!

JON: Same rože so te, kot da na svetu ni nič važnejšega.

ERIKA: Že vidim, Magda te je zapustila, pa se zato znašaš nad mano.

JON: Molči že!

ERIKA: Jon!

JON: Kaj pomenijo vsi tisti listki na hladilniku?

ERIKA: Ah, tisto, da ne pozabim...

JON: Izkoriščajo te. Ves kvart te izkorišča. Nosijo ti travo v lončkih in ti si popolnoma ganjena.

ERIKA: Ljudje, ki imajo radi rastline, ne morejo biti slabi.

JON: Ne govorim o tem... Govorim, da te vsi sosedje izkoriščajo. Posojaš jim denar, pa ti ga nikoli ne vrnejo, ker ti preprosto pozabiš, koliko in komu si kdaj posodila. Rihtaš jim službe, pritiskaš na starega, da mora tvojim zmešanim vrtnarjem in njihovim sorodnikom iskati zaposlitev, ker so reveži tako bogi, da ne morejo sami...

ERIKA: Jon, ne govori tako! Saj dobro veš, v kakšnih časih živimo. Težko je. Ljudje se ne znajdejo...

JON: Smejijo se ti. Za hrbtom se nam krohotajo. Kaj pomeni zdaj to (*skoči do hladilnika in prične brati listke*): »Miran, kakšna lahka služba, nujno...« Ali pa tole: »Reci Janezu za 500 DM, Marflakovi vrnejo jeseni...« Ali pa: »Gradbeno dovoljenje za Petričeve... Dovož do Lukeževih, nujno urediti...« Opa, to je pa nekaj novega! »Magda, tajnica na ministrstvu, pomišljaj, že urejeno, klicaj...« Kaj pa je zdaj to?! Celó za Magdo si urejala zadeve.

ERIKA: Tvoja punca je. No, je bila. Kakorkoli, hotela sem ji pomagati in Janez mi je omenil, da potrebujejo na ministrstvu novo tajnico...

JON: Magda nima končane niti trgovske!

ERIKA: Pa saj to danes nič ne pomeni. Se bo že navadila. Tvoj oče lahko uredi. Končno si lahko sam izbira sodelavce.

JON: Z Magdo si ne bo imel kaj pomagati. Magda sploh ne ve, kaj je to pisalni stroj. Začne se trest, mozolje dobi in fleke po celem telesu, samo če ji omeniš kakšno slovnično pravilo.

ERIKA: Mislila sem, da bo ostala v družini.

JON: V kakšni družini, v kateri družini!? Dva meseca sem jo poznal, nič več!

ERIKA: A res, samo dva meseca, prepričana sem bila, da jo poznam vsaj eno leto? A nismo lansko leto bili skupaj na morju?

JON: Z Magdo nikoli. In tudi jaz nisem bil z vama na morju. Vsaj zadnja tri leta ne.

ERIKA: O ja, pa smo bili. Zelo dobro se spominjam. Pekli smo ribe. Magda je puhala v žerjavico, Janez pa je z rožmarinovo vejico oljil ciplje. Točno se spomnim. Rožmarinova vejica je bila!

JON: Pusti zdaj rožmarinovo vejico! Tisto ni bila Magda, ampak Simona, in ni bilo lansko leto, pač pa pred štirimi leti. Simona je zdaj že poročena in srečna mati dveh otrok.

ERIKA: Res? Poročena da je? S kom pa?

JON: Z mano.

ERIKA: Ne!?

JON: Seveda ne. Z enim drugim. Kaj pa vem s katerim. Razšla sva se tisto poletje. Ampak zdaj sploh ne govoriva o Simoni, pač pa o Magdi in o tvoji neumni navadi, da vsenaokrog obljubljaš pomoč, posojaš denar, skratka, mešaš se v vsako zadevo in nam vsem delaš sramoto, predvsem pa svojemu možu. O tem govorim. In zanima me, zakaj to počneš?! Prosim! Razloži mi to!

Trenutek tišine.

ERIKA: Saj vem, zakaj tako govoriš... (*spet trenutek miru in tišine*) Ura je skoraj pet, ti pa si še vedno tešč. (*vehementno vstane in odide proti kuhinji*) Ti bom naredila sendvič z mortadelo. Veeelik sendvič z mortadelo. Boš videl, takoj ti bo bolje!

JON: Mama, saj mi nič ni.

Skozi vrt prihaja Gaber. Oče družine. Možakar pri šestdesetih. Visok, sivolas, v sivi obleki s kravato. Eleganten in šarmanten poslovnež s poslovnim kovčkom. Utrujeno prihaja med rožnimi grmi.

JON: Stari se vrača v pristan!

ERIKA: Kaj?

Gaber vstopi.

ERIKA: Janez! Krasno, da si prišel . . . Z Jonom sva že skrbela . . .

JON: Jaz nisem prav nič skrbel . . .

ERIKA: Kosilo bo koj . . . Tako me je skrbelo. Je bilo z letalom vse v redu? Včeraj, ko si mi telefoniral, sem bila čisto preč. Ponoči sem imela strašne sanje. Bila sem s tabo v letalu, letalo pa je letelo naravnost skozi zemljo. Namesto zraka je bila zemlja, gosta in črna. Midva pa sama v trupu praznega letala . . . Jon, saj sem ti pravila, aneda?

JON: Ne, nič mi nisi pravila.

ERIKA: Potem pa sem pravila Sosedu, saj veš, tisti, ki ima tako simpatičnega sina Mirana, ki pa je trenutno brez službe, no ja, nekemu sem prav gotovo pravila, prepričana sem . . . Torej, zemlja je bila vedno bolj gosta. Gledala sva skozi okno in ti si mi rekel, točno se spominjam, rekel si in me objel prek ramen: »Erika, zgorela bova!« Si rekel. Jaz pa: »Kako, saj ni ognja, saj je samo zemlja?« Ti pa: . . .

JON: Mamica, očka je vendar utrujen!

ERIKA: »Letiva v srce zemlje in tam je ogenj!« Točno tako si rekel. V sanjah, jasno. In jaz sem pogledala skozi okno, in res . . .

JON: Mama, mamica . . .!

ERIKA: Zemlja se je začela spreminjati v ognjeno lavo. Letela sva točno v samo ognjeno srce zemlje. Boš kaj popil? Kosilo bo takoj. Kako sem srečna, da si doma, da smo vsi doma. Družina! Nisi me še poljubil, dragi. Poljubi me.

Mu nastavi lice. Gaber jo poljubi.

ERIKA: Takoj bo, kosilo bo takoj.

Erika izgine v kuhinji. Trenutek tišine. Gaber utrujeno sleče suknjič in si razrahlja kravato. Potem na mizo položi poslovni kovček, ga odpre, iz njega prične zlagati poslovne papirje. Potem na mizo položi poslovni prenosni («Lep Top») računalnik in prenosni printer. Sin Jon ga opazuje. Gaber priključi računalnik na električno omrežje, ga odpre in prične, kar tako stoje ob mizi, tipkati ukaze po tipkovnici. Mimogrede si zaviha rokave svoje snežno bele srajce. Sin Jon ga opazuje . . .

JON: Dobrodošel, očka!

GABER: Kaj . . .? A ja!

Se naprej ukvarja s podatki, ki se mu izpisujejo na ekranu računalnika.

JON: Skrbi?

GABER: Ne.

JON: Kako kaj na ministrstvu, se kaj grizete med sabo, kdo bo koga in kdo bo koga čimprej . . .

GABER (*utrujeno*): Nisem prišel zato domov, da bi poslušal tvoje neduhovite sarkazme.

JON: Sploh nisi prišel domov, v tem je štos. Nikoli nisi prihajal domov.

Gaber zapre računalnik in utrujeno sede v usnjeni fotelj.

GABER: Kaj te teži? Povej! Bi rad ključe od avta? Dobiš. Šele prejšnji teden je prišel od ličarja. Bil je čisto nov BMW, s katerim si se blagovolil v hipu zaleteti. Saj se spominjaš, zakajeni ste bili in ste se vozili med potkami v Tivoliju, pa niste opazili, da tu in tam stojijo betonski stebrički, ki takšnim, kot si ti, onemogočajo, da se z očetovimi avtomobili vozijo tam, kjer je prostor za otroške vozičke. Ampak, ga vseeno dobiš, vseeno ti ga posodim, BMW-ja! Na! (*mu vrže ključe,*

in če ne bi Jon sklonil glave, bi šop ključev dobil naravnost v glavo) Kar je moje, je tvoje! Saj poznaš to. Naj ti tekne in čim hitreje ga spet vrni ličarju. Gospod privatnik gradi hišo, kaj hišo, grad, pa nujno potrebuje moj denar. Samo to te pa prosim: da mi spet ne bodo sredi noči trkali na vrata moji dobri prijatelji z notranje uprave. Računi od ličarja so mi popolnoma dovolj!

JON: Bravo, tatek! Si dokazal, da znaš tudi ti biti še kar sarkastičen. Bravo, bravo!

GABER: Trideset let ti je ...

JON: Osemindvajset.

GABER: Lahko bi kdaj kaj počel.

JON: Kako, ko pa je tatek bolj ambiciozen od svojega sina.

GABER: Ti ni nič neprijetno, da še vedno živiš pri mami in očku, da še vedno šverčaš punce v svojo otroško sobo?

JON: Le tako naprej, tatko, prav dobro ti gre!

GABER: Ti ni prav nič nerodno, da moraš še vedno prositi za ključke očetovega avtomobila, če hočeš peljati punco pod kakšno drevo, kaj?!

JON: Zelo dobro, papa!

GABER: Tvoji sošolci so danes podjetniki, imajo dva, tri podjetja, perejo denar, malo tu, malo na drugi strani, znašli so se! Eden takšen je prišel danes k meni: »Saj me vendar poznate, gospod Gaber! Ne, oprostite, ne spominjam se vas! Kako da ne. Jaz sem Alojz, Jonov sošolec, se ne spominjate, kako ste naju z Jonom v šestem razredu, pri vas doma, učili matematike? Vsi smo zavidali Jonu, da ima takšnega očeta. Res? Ja, res. In kako gre Jonu? Že celo življenje ga nisem videl. Veste, zdaj imam podjetje, pa garamo kot črna živina.« Jaz, Jonov oče, pa sem bil lepo tiho. Vprašanje, kako je kaj z mojim sinom, sem elegantno preslišal in začel govoriti o vremenu. »Lepo vreme imamo, krasno poletje!« Ja, ja, je kimal tvoj sošolec, potem pa me je takoj zaprosil, da bi njegovemu podjetju dodelili ali dali v najem ali pa mu kar prodali prazno vojašnico na Slovenski. Da njegovo podjetje potrebuje skladišče za sadje in zelenjavo. Da pa se njegovo podjetje ukvarja tudi z elektroniko in da nam lahko brezplačno oziroma po smešno nizki ceni, kompletno opremijo ministrstvo z najsodobnejšim računalniškim sistemom. Da pa zares krvavo potrebujejo tisto vojašnico! Evo, tako se znajde tvoja generacija!

JON: Zakaj mi zdaj vse to pripoveduješ?

GABER: Zato.

Trenutek tišine. Potem Gaber mirno nadaljuje.

GABER: Zato ker sem utrujen. Prehitro je zame. Vse je zame prehitro.

Na vratih stoji, verjetno že nekaj časa, Niko. Star kakšnih petintrideset let, skoraj Jonova generacija, oblečen v elegantno črno obleko, v vsaki roki ima po en usnjen poslovni kovček.

NIKO: Oprostite ... Nisem hotel prisluškovati.

GABER: Niko ... kar naprej. To je moj sinček, kot si najbrž že imel čast slišati, z imenom Jon, po tistem svetopisemskem Jonu, ki se zmaže iz vsake še tako zoprne situacije. No, z našim Jonom pa je ravno obratno, on prav sili v vsako še tako zoprno situacijo.

JON: Očka, spet si se izkazal!

GABER: To pa je Niko, moj osebni tajnik in sodelavec. Povabil sem ga na kosilo, hkrati pa imava še nekaj poslovnih zadev, če dovoliš, sine moj ...

JON: Me mečeta ven?

GABER: Skoraj točno tako!

JON (*igrano infantilno*): Torej, tatko, ne bom smel biti zraven pri vaših državnih

skrivnostih?! Kako pa se bom naučil, jaz, ubogi sinček velikega očkota, kako se bom naučil vseh teh prepotrebnih fint.

GABER: Prosim, ključje si dobil, pojdi zdaj in naredi kakšno dobro delo za uboge avtoličarje!

JON (*spakljivo ironično*): Očka moj, zakaj me goniš od sebe! Zakaj ne smem poslušati vaših poslovnih pogovorov! Ti boš kriv, oči moj, če bom umrl pošten!

GABER (*jezno*): Skidaj se že!

Trenutek tišine. Jon se lenobno odpravi prek vrta.

GABER: Mali me je našel ravno pravi trenutek. In to danes, ko se je vse zaklelo zoper mene. Kje si parkiral?

NIKO: V garažo sem ga postavil.

GABER: Mater, če bi prej vedel, da se bo mali šel vozit, bi ti rekel, da ga pusti kar na cesti.

Gaber steče v ozadje in prisluškuje.

GABER: Sicer pa bova slišala, če ga bo uspel brez prask potegniti iz garaže.

Gaber prisluškuje.

NIKO: Zakaj mu ne kupiš kakšno koreto, ta hip se dobijo srednje dobri avtomobili skoraj zastonj.

Gaber prisluškuje.

GABER: Saj sem mu. Dva v treh letih. Oba je prodal in šel v Indijo. Pa tudi sram me je odraslemu moškemu kupovati darila. To se naredi enkrat, za maturo. Seveda naš mali ni nikoli prišel do mature. In tako sem mu dvakrat kupil avto kar tako. Zdaj mi je pa neprijetno. »Dragi moj tridesetletnik, tvoj očka ti je kupil lep nov avto, rdečo pentljo na pločevinasti strehi pa je izbrala mamica.« Mene je sram namesto njega!

Spet posluša. Zdaj zaslišimo brnenje motorja, ki obrača zadaj na dvorišču.

GABER: Če ne bo ruknil v vrtno ograjo, dam za pijačo!

Avto, ki spelje in počasi »izgine« v ulici.

GABER: Hvala bogu, tokrat je šlo brez praske!

Gre do mize in prične odpirati poslovne kovčke, ki jih je prinesel Niko.

GABER: Dajva, bova pred kosilom še kaj postorila!

NIKO: Ni nikogar v hiši?

GABER: Samo Erika je.

NIKO: Nikogar, ki bi lahko prisluškoval?

Gaber se ustavi. Trenutek tišine.

GABER: Ne bodi paranoičen.

NIKO: Saj nisem. Dejstva kažejo na to, da nekdo vse ve. Sicer pa gre za tvojo kožo.

GABER: Od kdaj pa samo za mojo?

NIKO: Jaz sem bil bolj previden. Končno pa sem samo tvoj tajnik.

GABER: In prijatelj.

Zdaj iz ozadja privihra Erika.

ERIKA: Kosilo bo takoj... Samo še pogrnem... (*zagleda Nika*) Joj, oprostite, Janez mi ni povedal, da ste tu. Janez, kako moreš, če bi vedela, da imamo gosta, bi se malo bolj uredila. Tako pa...

GABER: Nikota sem povabil na kosilo. Potem bi potrebovala nekaj ur miru, pregledati morava še neke papirje.

NIKO: Ne bova dolgo, gospa.

ERIKA: Takoj bo... Samo pogrnem... (*pogrinja mizo, med tem nezadržno govori*)

Tako sem vesela, da je letalo srečno pristalo.

NIKO: Letalo?

ERIKA: Zaradi neurja! Imela sem takšne strašne sanje.

GABER (*jo prekine*): Si mi že povedala.

ERIKA: Upam, da si včerajšnje popoldne kljub vsemu dobro izkoristil. In seveda večer tudi. Si našel kakšno dobro hortikulturno trgovino. Sem slišala, da imajo Nemci občutek za rastline. Brala sem, da je prav okolica Frankfurta pravi rožni vrt. Same hišice z vrtovi, prav takšne kot naša. Mali rožni rajski vrtovi! Poglejte, tule, samo trenutek, da poiščem. (*brska med revijami pri kaminu*) Tale revija, evo, pogledjte, prave vrtnarske mojstrovine! Japonci so sicer mojstri, ampak tudi Evropa ni kar tako, kar se vrtov tiče, jasno. Poglejte, tale vrt je dobil na Frankfurtskem, čakajte, ne, na Kölnskem sejmu hortikulture diamantno vrtnico...

GABER (*Niku*): Niko, v tistem rjavem kovčku imam...

ERIKA: Si mi prinesel?! Krasno! Ti nikoli ne pozabiš name! Daj da te poljubim, mili moj! (*ga poljubi*)

Niko vzame iz kovčka velik paket semen, gomoljev in podobne vrtnarske »šare«, ki je spravljena v vrečki kot zelo dragi bomboni...

NIKO: Izvolite, gospa, iz Frankfurta!

ERIKA: Joj, Janez, zlat si, oba sta zlata... Čakajte, da pogledam, pa nimam očal, bom potem prebrala, najbrž so krasne... Veste, ne vem, če sem vam že povedala, ampak niso vsi ljudje za rože. Nekaterim ne zraste prav nič. Na primer mojemu Janezu ne bo zraslo čisto nič, meni pa skoraj vse. Rastline imajo rade pozitivno energijo. Saj ne rečem, da Janez nima pozitivne energije, seveda jo ima, ampak pri cvetju sta potrebni zbranost in ljubezen. Včasih prav čutim, kako mi cvetje odgovarja, kot da bi se cvetni lističi dotikali moje kože in ne moja koža njih. Kot bi cvetje zalivalo in hranilo mene in ne jaz njega... Kaj pa govorim, najbrž se vam zdim čudaška, kajne, gospod Niko? Čudaška ženička vašega šefa. Takoj bo. Kosilo bo takoj. Ena dobra goveja juha z rezanc. Kar mirno se pogovorita, nihče vaju ne bo motil. A Jona pa ni? Sem slišala avto, spet si mu ga posodil! Ti si tako dober. Očala imam v sobi. Komaj čakam, da preberem drobn tisk. Le zakaj na vrečkah s semeni vedno uporabljajo drobn tisk...

Erika odide. Trenutek tišine.

NIKO: Prijazna.

GABER: Ne govori neumnosti.

NIKO: Nisi mi povedal, da sva bila v Frankfurtu.

GABER: Začniva. Imava nekaj minut, preden spet ne pride zalivat svojih rastlin.

NIKO: Prav. Pa začniva! Pri tebi doma je mnogo bolj varno, kot pa na ministrstvu.

GABER: Misliš, da vejo?

NIKO: Toliko vejo, da boš gladko odletel.

GABER: Kako?

Niko odpre računalnik in odtipka nekaj ukazov. Prikaže se ekran števil.

NIKO: Zaletel si se.

GABER: Hočeš reči: zaletela sva se.

NIKO: Se bojim, da se stvari vlečejo še od prej. Tvoje bivše podjetje je bilo morda res eno najuspešnejših. Edino likvidno. Pa vendar, če pride na dan, kako si ga razkosal in razdelil na manjše enote, predvsem pa, kdo je zdaj dejanski lastnik vsega štirideset let nastajajočega razcveta.

GABER: Nisem mogel vendar pustiti, da vse, kar smo skupaj ustvarili, zdaj nenedoma dobijo tisti, zoper katere smo se neprestano borili.

NIKO: Oni najbrž mislijo, da je vse zraslo na njihovi krvi.

GABER (*se razburi*): Na čigavi krvi?!

NIKO: Pustiva to. To je politika. Jaz sem rojen šele po vaši herojski zgodovini in mi vse to dol visi, vem samo to, stari, da vse vejo... Odletel boš. Nekdo jim je zadnji dve leti vztrajno nosil vse podatke.

GABER: Kaj sem naredil narobe?

NIKO: Ne vem, vem samo to, da bodo najbrž uporabili termin »gospodarski kriminal«.

GABER: Kaj?

NIKO: Tako se temu zdaj reče.

GABER (*se razburi*): Ne me učit, kako se čemu reče. Tudi ti si pri tem mojem početju pobral svoj del smetane. Misliš, da ne vejo, da si delničar obeh podjetij in da imaš dva bifeja, tvoja žena pa še delavnico. In vse to sem ti omogočil jaz. Misliš, da ne boš padel z mano?

NIKO: Jaz sem se zavaroval.

GABER: Kako?

NIKO: Jezus, ste naivni. Vi, ki ste prišli direkt iz host, ste tako naivni! Mar bi ostali kar med smrekami in še naprej opazovali, kako se srnice pariyo.

GABER: Ne govori tako z mano!

NIKO: Naiven si, stari, naiven. In dokler je bila naivnost princip, si bil v redu, dobro si vodil tisto svoje podjetje, večni direktor, takoj, ko pa si se začel pečati s politiko, si pa pogorel. Drugi časi so, stari. Tvoja hosta nič več ne šteje. Usral si ga, razumeš, usral na celi črti. Ne bi smel grabiti tako na veliko...

GABER: Nisem mogel pustiti, da dobijo oni vse!

NIKO: Kateri oni? Zdaj smo vsi mi oni.

GABER: Razdelil sem, kar sem imel deliti. Največ je pripadalo nam, zato sem največ delil med nas. In tebe sem vzel zraven zato, ker si bil sposoben tajnik. Vlekel sem te vsepovsod.

NIKO: Ja, včeraj zvečer baje tudi v Frankfurt. Čuj, nisem vedel, da zaradi neurja letalo ni poletelo...

GABER: Govoriš kot moj sin!

NIKO: Seveda, ko pa sva generacija. Samo, da se bom jaz lahko v najlepših letih umaknil, tvoj sin bo pa še naprej sivel. Jebenti, a si opazil, stari, da bo tvoj sin kmalu tako siv kot ti, mater, rock'n roll pa res zdela človeka.

GABER: Kačo sem redil.

NIKO: Stari, hvaležen sem ti. Res. Zato ti pa vse to govorim. Morda sem bil zdajle preveč grob, ampak, z vami, ki ste na belcih prihajali po Dolenjski cesti, se ne da nežneje. Poslušaj: tisto v časopisih ni bilo tako od muh.

GABER: Misliš tisto o avtomobilu.

NIKO: Seveda. Res, da si z Japončki naredil velik posel, ampak človek, ki je na takšnem položaju, kot si ti, ne sprejema daril. In tudi notranja uprava, ki se že dva dni mota po pisarnah, ni kar tako.

GABER (*ostro*): Jutri boš dal odpoved.

NIKO: Sem jo že včeraj. Je že na tvoji mizi, samo da je nisi uspel prebrati, ker te dva dni ni bilo. Saj veš, bil si v Frankfurtu.

GABER: Zapuščaš me?

NIKO: Kako? Pravkar si me hotel sam postaviti na cesto.

GABER: Hotel sem se pogovarjati.

NIKO: Malo čuden način pogovarjanja. Najprej bi me odstrelil, potem pa bi se pogovarjal.

GABER: Koliko misliš, da vejo?

NIKO: Mnogo. Preveč. Vse.

GABER: Kako so zvedeli?

NIKO: Iz zanesljivih virov ti lahko povem, da pripravljajo obširno preiskavo. Nekdo jim je vse dokumentiral. Stari, zelo je vroče.

GABER: Kaj predlagaš?

NIKO: Da se umakneš. Da te zadene kap. Da umreš.

GABER: In ti?

NIKO: Jaz imam firmo na drugi strani. V Avstriji. Niti ti ne veš zanjo. Jutri bom že tam. Tu imam pa pol stolpnice, mamino, pa bratovo, pa babičino stanovanje, in žena tudi, od vseh obnemoglih sorodnikov sva pokupila stanovanja. Džabe! Ni na svetu države, kjer bi človek tako zlahka postal baron, pa tudi berač. Star sem trideset let, stari, in imam vse! In nihče mi nič ne more. Vse sem počistil za sabo. Zdaj lahko grem počivat.

GABER: Baraba!

NIKO: Zakaj baraba? Nikoli nisem sprejemal podkupnine. Goljufal sem legalno, pri tebi pa sem se učil, kako se ne sme. Medtem ko si se ti šel svojo malo naivno maščevalno vojno in sploh nisi opazil, da takšnih kot si ti, ni več niti v Muzeju oktobrske revolucije, so se ljudje okoli tebe v tišini bogatili.

GABER: Zakaj mi nisi prej povedal?

NIKO: Sem, pa nisi hotel slišati. Sprejel si podkupnino.

GABER: Darilo.

NIKO: Čas daril je minil. Temu se reče podkupnina, če je človek na takšnem položaju, kot si bil ti. Pardon, rekel sem bil, popravljam, kot si ti še vedno. In tale Jakopič, tudi vanj se bodo zaleteli. Kje si ga dobil?

GABER: Jakopič je moj.

NIKO: Nisi ga kupil. Jakopič je bil plen. In s pleni je tako, da jih je treba varno skriti, ne pa obešati v dnevne sobe. Naiven si stari, tako naiven, da se mi kar smiliš.

GABER: Kje si bil do zdaj, te vprašam?!

NIKO: Tu, ob tebi. Zvesto sem ti služil. In se učil.

GABER: Bil si mi kot sin. Več od sina. Pobral sem te v obratu, imel si osemnajst let, dobil si krepko kadrovsko štipendijo, ko si končal ekonomsko srednjo šolo, sem te takoj zaposlil v pisarnah in potem tik ob sebi. Bil si mi več kot moj sin. Kdo ti je dal prvo stanovanje, kdo je zrihtal tvojemu očetu borčevsko penzijo, pa se je revež vso vojno skrival po Kodeljevem, misliš, da nismo vedeli tega, pa smo vseeno uredili... Kdo, povej, kdo je skrbel zate, za tvojo družino? Če so bili problemi, si takoj pridirjal k meni. Sestra je zgubila potni list, pa bi čez tri dni rada šla v šoping v Italijo, ajd, stari, zrihtaj, in sem zrihtal, mama mora v toplice, daj, stari, uredi to... in vse sem uredil!

NIKO: Zakaj mi zdaj to mečeš nazaj?

GABER: Rad sem te imel.

NIKO: Jaz tebe tudi. Svaril sem te, kolikor sem mogel. Pa nisi slišal. Nisi bil navajen poslušati. Samo poglej številke...

Odtipka na računalniku.

NIKO: Ko jih bodo objavili, bo škandal non plus ultra. Dve rezervni podjetji, ki služita samo zato, da pereš denar, da se izogibaš davkariji...

GABER: Svetoval si mi.

NIKO: Ja, nisem pa ti svetoval, da se svojim prijateljem hvališ s tem. Svetoval sem ti, da poskušaš izkoristiti brezvladje, anarhijo... ti pa si se šel svojo malo privatno vojno. Hvalil si se s tem, namesto da bi bil tiho.

GABER: Lahko bi mi rekel...

NIKO: Ne ponavljaj tega kar naprej. Dobro veš, da nisi znal nikoli poslušati. Pogled malo številke . . .

Spet odtipka na računalniku.

NIKO: Obračal in pral si denar, ki ga sploh ni bilo. Tudi prenosi v tuje banke niso čisto zakoniti, da ne govorim o vseh tvojih družinskih samovoljah. Saj vsi tvoji sorodniki in sosedi delajo pri tebi, in to ljudje, ki sploh nič ne znajo. Kupoval si, stari, njihovo naklonjenost, važil si se, tako kot včasih, časi pa so se medtem spremenili.

GABER: Nehvaležen si. Nikoli si ne bi mislil, da me boš tako pičil. Lahko bi si mislil . . . Res je, naiven sem, to imaš čisto prav, naiven sem kot star štor; verjel sem ti, bil si prijazen in priliznjen, zaupal sem ti, zdaj pa si ti prvi pljunil name.

NIKO: Ne delaj se bogega, nič še ni izgubljeno. Lahko se še vedno umakneš. Naj te zadene kap, potem najbrž ne bodo brskali.

GABER: Baraba!

NIKO: No no, brez pretiranega čustvovanja. Kljub vsemu si na ministrstvu velika živina, te bojo že zaščitili, saj so te oni povabili zraven in zato najbrž ne gre več samo za rdeče številke, za podkupovanje, za samovoljo . . . temveč za politiko. Bojo že poskrbeli, da ne bo tako hudo, končno so se tudi oni zmotili, ko so te, kot dobrega starega direktorja, poklicali v svoje vrste.

GABER: Bandit! Čisto navaden bandit si!

NIKO: Resnica je pač takšna. Jaz sem že čist in preko, zate pa je kakšna mala kap, delna smrt, še edina rešitev.

GABER: Molči, baraba prodana!

NIKO (*ga zagrabi in skuša »prebuditi«*): Slep si, stari, pa ne vidiš, da ti edino jaz še stojim ob strani. Vsi so že prišli na sedmino, si že stiskajo roke, si že čestitajo; in tudi od tega Jakopiča se boš moral posloviti, najbolje, da ga kar takoj snameš in se delaš, da ne veš, kako hudiča je vendar prišel v tvojo dnevno sobo!

GABER: Jakopiča pusti pri miru!

NIKO: Veš kaj, stari, preden odidem, daj, skupaj snemiva Jakopiča! Z roko v roki! Snemiva ga, naj bo to tudi simbolni konec . . .

GABER: Pusti!

NIKO: Upokojiva ga. Preveč je videl. Naj se vrne v Narodno galerijo! Daj, stari . . . *Gaber nenadoma in z vso silo s pestjo udari Nika v brado. Niko se zamaje in pade kot spodsekano drevo.*

Ravno v tem hipu vstopi Erika. Na pladnju nosi porcelanast jušnik.

ERIKA: Juhica!

Ko zagleda razkoračenega Gabra in na tleh ležečega Nika, obstane med vratih.

Gaber še vedno stiska pesti. Vse kaže, da bo še enkrat udaril ali pa brcnil ležečega Nika. Niko si potipa brado in ustnico, ki v hipu zakrvavi. Potem potegne iz žepa robček in si ga pritisne na ustnico.

Še vedno tišina. Med vrati Erika z jušnikom.

NIKO: Gospa Gabrova . . . oprostite, ne bom mogel ostati na kosilu.

Se pobira. Gaber še vedno stoji s stisnjenimi pestmi nad njim.

NIKO: Nujno moram na zelo pomemben sestanek . . .

Tišina. Erika se počasi obrne in odide z jušnikom.

Tišina. Gaber in Niko. Gledata se iz oči v oči.

NIKO: Lažje mi je.

GABER (*šepetaje sikne*): Izgini.

NIKO: Hvala ti. Za vse. Predvsem pa za tale nokaut. Bil je tako blagodejen. Prava rešitev! Če me ne bi udaril, bi najbrž zajokal.

GABER: Poberi se, smrkavec!

Niko zapre svoj računalnik, pobere svoje stvari...

NIKO: Šel bom čez vrt. Povejte, prosim, vaši cenjeni soprogi, da se opravičujem, ker ne morem ostati na kosilu, sporočite pa ji, prosim, tudi to, da tako lepega in urejenega vrta še nisem videl.

Odide proti stekleni steni. Iz globine vrta pa pravkar prihaja Jon. Niko in Jon se med steklenimi vrati srečata. Pogledata se, za hip obstojita drug ob drugem, potem se Niko rahlo prikloni in s hitrimi koraki odide skozi vrt.

Trenutek tišine.

Jon gleda zdaj očeta zdaj odhajajočega Nika. Nekaj je narobe. Na mizi odprt očetov računalnik, na katerem utripajo številke. Gaber si gre s prsti utrujeno skozi lase. Jon stopi v prostor. Gaber gre do »šanka« in si v kozarec natoči konjaka. Ga na dušek izpije. Takoj si natoči novega in ga spet na dušek zlije vase. Ko si natoči tretji kozarec, se umiri. Zazre se v Jakopiča.

JON: Brez praske je šlo.

Jon potegne iz žepa ključke od avtomobila in jih vrže v usnjeni fotelj.

JON: Ne verjameš, kaj? Pa je res. Tvoj sinček lahko kdaj pa kdaj pripelje BMW-ja domov tudi nepoškodovanega. Kruto, vendar resnično.

Gaber srkne in pokaže na sliko.

GABER: Ta slika...

JON: Ja?

GABER: Lepa je.

JON: Ja!

GABER: Kako dolgo je že pri hiši?

JON: Kar pomnim. V stari hiši je bila v tvoji delovni sobi. Ko pa si zgradil tle bolnišnico, pa si sliko postavil sem. Pod tisto drobno medeninasto lučko. Kadar grem proti jutru na stranišče in takole zmačkan tipam po steni in iščem stikalo, vedno pritisnem narobe. Prižge se lučica pod sliko in slika v temi zažari kot kakšna skrivnostno srhljiva pokrajina iz preteklosti.

GABER: Nikoli nisem točno vedel, kaj naj bi predstavljala. Dobro, to, kar se vidi, ta travnik, pa gozd na robu, to sem razumel, nikoli pa nisem vedel, zakaj se je slikarjevo oko ustavilo prav na tej pokrajini in ne na kakšni drugi, lepši. Tistega... (*išče besedo*) tistega globjega smisla nisem nikoli razumel.

JON: Kaj češ, tatek, jebat ga!

GABER: Ti razumeš?

JON: Odvisno kaj? Kakšne stvari razumem še predobro. To razumem, da si totalno na psu, da te življenje mrcvari, tatek, je tako?

GABER (*nestrpno*): Tale slika! A razumeš njen... globji smisel.

Jon se počasi dvigne in se lenobno napoti k očetu. »Prijeteljsko« ga potreplja po ramenu.

JON: Lepota, očka, lepota! Čista lepota... to je ves hec, ves »gloooobji smisel«. Lepota trenutka! Lepota, da živiš, da se ne pehaš kar naprej, da se včasih tudi ustaviš in opaziš, da so tudi drugi ljudje okrog tebe... To, tatek, to je ta slika! *Gaber strmi v Jakopičevo sliko, kot da bi hotel odkriti v njej nekaj nevidnega.*

GABER: Lepota...?

JON: Mhm. Ni vse uspeh, pa denar, pa položaj, pa oblast... Nekaj je tudi lepota. Lepo-ta, tatko! Poležavanje v tridni, z užitkom pokajena cigareta, mozeg na paši, sanjarjenje, prodiranje v pokrajine, kjer še nikoli nihče ni bil, ti pa se v njih sprehajaš kot po svoji dnevni sobi... To, tatko... tega nisi nikoli zmožel, jaz pa sem v takšnih pokrajinah, kot jih v barve zliva Jakopič, neprestano. V teh

pokrajinah sem doma, in to celo brez tvojega dovoljenja. In sem srečen. Srečen, tatek! In razumem »gloooooobji smisel« Jakopiča!

GABER: Čvekač!

JON: Ampak zadovoljen.

GABER: Tudi ti me sovražiš.

JON: In kdo še?

Gaber prečka k mizi, kjer je še vedno prižgan njegov računalnik.

GABER: Umakni se mi.

Prične pospravljati svoje reči. Ugasne računalnik. Zlaga papirje v poslovni kovček. Jon ga opazuje.

V globini galerij se pojavi Erika. Že hoče prečkati k stopnicam, ko zasliši pogovor. Za hip postoji...

JON: In kaj boš počel kot penzionist?

GABER (*medtem, ko pospravlja*): Poležaval bom v tridni, z užitkom bom pokadil kakšno cigareto...

Se sunkovito obrne k sinu.

GABER: Kako veš...?

JON: Se že govori.

GABER: Kaj se govori?

JON: Da si baraba. Da si sprejemal podkupnine. Da si nesposoben in da se boš moral posloviti, in to čimprej, sicer te bodo prisiljeni sami odsloviti.

GABER: Kdo to govori?

JON: Ne vem.

GABER: Povej!

JON: Pa kaj potem, če ti povem? Boš potegnil svojo trofejno lugerico iz predala in streljal okoli sebe?

GABER: Kako so zvedeli? Zakaj jaz zadnji... (*se ustavi*) A mama ve?

Erika se zgoraj na galeriji umakne k steni. Nasloni se na snežno belo steno...

JON: Mama nikoli nič ne ve. Mama je takšna uboga rastlinica. Rasla je v senci, zato nima ne barve ne krvi ne življenja. Zaprl si nas v ta bolnišnični laboratorij in zdaj vsake toliko časa prideš in pogledaš, če smo že zgubili vso barvo. Ubooooooga mama! Upam, da se ti vsaj smili, tatek?!

GABER: Ne kliči me več tatek!

JON: Zakaj te pa to nenadoma tako moti? Saj si tatek, a mogoče nisi? Moj tatek si! Vem, da bi ti bilo bolj všeč, če bi te klical Stari, tako kot tvoji intimni prijatelji iz Kočevskega roga. Pa te ne bom, tatek, ne bom te klical Stari. Vojna je že davno končana, tatko tatek!

GABER: Spravil si se name kot moj najhujši sovražnik! Kaj sem ti naredil? Nudil sem ti vse. Nič nisi izkoristil. Lahko bi šel v najboljšo gimnazijo, lahko bi te poslal ven, takrat se je to dalo. Poznal sem ljudi.

JON: Ne, hvala.

GABER: Vpisal sem te na elitno pilotsko šolo...

JON: Ne, hvala.

GABER: Zavrgel si jo. Lahko bi te spravil na kakšno umetniško akademijo...

JON: Ne, hvala.

GABER: Samo namrnil si se. Ko sem ti zrihtal službo pri sebi, te po treh dneh ni bilo več na spregled.

JON: Ne, hvala.

GABER: Pobegnil si v Milano. Čisto na koncu bi te lahko spravil k policiji.

JON: Ne, hvala.

GABER: Danes bi bil že nekaj več. Tam se hitro napreduje.

JON: Ne, hvala.

GABER: In ti si moj sin, nisi se rodil butast, butast si postal kasneje. Poslal sem te na tečajje...

JON: Ne, hvala.

GABER: Porabil si denar in se vrnil, ne da bi bil vedel, kako se po angleško reče hvala.

JON: Ne, hvala.

GABER: In zdaj mi očitaš, da nisem dovolj naredil zate. Da nisem vedel, da te imam. Misliš, da ne vem, na kaj si cikal s tistim leporečenjem okoli Jakopičeve slike. »Očka se je gnal in gnal, hotel je več in več, mi, njegovi najbližji, pa smo bili njegove uboge nebogljene žrtve. Vse nam je nudil, celo Jakopiča, ljubezni pa nam ni dal.« Ljubček, tudi jaz sem kdaj bral kakšen sentimentalni roman. Ne boš me dobil. Preveč sem jih s temi rokami stisnil. Navajen sem se boriti in dobro vem, da je življenje vojna. Čisto navadna in svinjska vojna. In če se bo treba, se bom odrekel tudi tebi, tudi tej hiši...

JON: Dvema hišama...

GABER: Odrekel se bom vsemu, svoji časti, svojim prijateljem...

JON: So že davno odplavali.

GABER: Odrekel se bom svoji ženi, če bo potrebno. Vsemu, vsemu!

JON: Tudi Jakopiču?

Trenutek tišine in napetosti.

GABER: Ti si čisto navadna svinja!

JON: Ne svinja, samo tako dobro te poznam, da vem, da bi od vseh nas in od vseh stvari najteže pogrešal prav naslikano pokrajino z robom gozda v ozadju.

Na galeriji Erika, naslonjena na snežno belo steno, zapre oči.

Jon stopi do slike na steni. Prižge medeninasto lučko, ki v hipu razsvetli mojstrovino v olju.

JON: Le kaj je na tem koščku platna, kar je zate dragocenejše od vsega? Kaj le!? No, pa si oglejmo sliko od blizu? Podpis umetnika. Velikost slike, sto krat sedemdeset, morda nekoliko manj; umetnik je najbrž sam napejal platno. Dragocen okvir – pa nič posebnega. Aha, zlata ploščica z imenom slike! Preberimo: Pokrajina št. 2. Neduhovito. Nobene posebne poezije. Pokrajina številka dve! Ena izmed mnogih pokrajin, ki jih je mojster naslikal v svojem življenju. Kaj je torej tisto, kar te tako prevzema? Morda pa vsebina slike? Ta valovita pokrajina! Nekakšna jasa sredi gozda. Zadaj pa, čisto na robu, vijuga črni smrek. In nebo, nebo, ki obljublja nevihto. Je ta pokrajina tisto, kar te tako prevzema? Ali pa morda nejasnost obrisov? Kot bi bil svet zabrisan? Tako kot tvoj. Ali pa je skrivnost v tem čudnem polju, jasi, ali kar že je? Morda pa te samo spominja na zakopane skrivnosti pod jasami vaših herojskih gozdov? Sem bil dovolj nedolčen in pesniški?

GABER: Jebi se, mali!

JON: Mogoče pa je vzrok za tvojo navezanost na Pokrajino številka dve mnogo bolj preprost? A ni po naključju to tista izginula slika? Izginila neznano kdaj in neznano kam in neznano s kom?

GABER: Tudi to veš.

JON: Vse skrivnosti vem, saj sem vendar tvoj sin.

GABER: Moj dvolični sin.

JON: Dvolični, res?

GABER: Naredil sem mnogo napak, ena največjih si ti, ampak nikoli nisem bil

dvoličen. Nikoli hinavski, nikoli zahrbtn, nikoli nisem leporečil in pesnil, če sem usekal, sem usekal naravnost.

JON: Da ne počim! Pa iz koga se ti delaš norca? Kaj misliš, da sem jaz mama? Da sem slep, da ne vidim, razen ubogih negibnih rastlinic, prav ničesar okoli sebe? Vsi ti tvoji Frankfurti, pa seminarji za konec tedna . . .

Erika na galeriji odpre oči.

JON: Pa službene poti in nenadni sestanki na ministrstvu sredi trde noči! Misliš, da ne vem? Seveda vem in smiliš se mi, po pisarnah pobiraš ves tisti dolgonogi gnoj, ki so ga vsi drugi že zdavnaj požvalili, ti pa capljaš za ubogimi zgonjenimi živalcami kot kakšen štirinajstletnik.

Gaber pogleda okoli, če ni morda kje v bližini Erika.

Erika zgoraj na galeriji negibna.

GABER (*zašepče*): Ne trapaj!

JON: Se oziraš, ker te je sram, ali ker te je strah, da bi kdo slišal to sramoto? Povej zdaj! Dvoličnež!

GABER: Ubrisal te bom!

JON: Dvoličnež!

GABER: Zapri gobec, podgana pankrtska!

JON: V obcestnih hotelih sesaš tujo slino s tajničinih beder, misliš, da si glavni, če jo tlačiš na hotelskih rjuhah, medtem pa ona naveličano boljči v strop in šteje udarce večnega aktivista! Magda je falirana trgovka. Falirana, niti ne prava. Edino, kar ima od trgovske šole, je to, da zna seštevati. Seštevava pa dobro! Vsa tvoja slaboumna darila, ves tisti dvaindvajset karatni drek, s katerim jo ovešaš kot božični drevesček. O ja, Magda dobro seštevava, seštevava sinove, pa potem očete, pa spet sinove, pa spet očete!

GABER: Prasec!

Gaber odrine sina, da pade v usnjen stol. Potem se obrne in odpre drugi usnjeni poslovni kovček. Seže vanj.

Jon se zareži in govori še naprej, še z večjo energijo.

JON: Si kapiral, tatek? Si končno kapiral?! Nisi nikoli prepoznal njene gnusno rdeče šminke na kavni šalčki? Vedno je odšla pred tabo. Ko si se ti zbudil, je bila na mizi samo napol pojedena hrenovka in šalčka z njeno šminke na robu. Naša mamica je moji puncu vedno pripravila dober zajtrk. Se ti ni zdelo nič čudno, tatek, da nisi nikoli uspel spoznati in srečati moje nove punce? Ja, tatek, tako je to. Ponoči jaz, čez popoldneve pa ti v kakšnem motelu.

Gaber z roko v poslovnem kovčku. Skoraj krikne.

GABER: Magdo imam rad!

JON: Jezus Kristus, da ne počim! Rad da jo imaš! Kaj imaš rad, njene slinaste vzdihne ali njene neumno racaste poglede? Mama ti jo je vsilila, uboga mamica, mislila je, da dela dobro socialno delo. Tako rekoč ti jo je nehote položila v posteljo! Saj res, kako sta se imela v motelu Medno alias Frankfurt?

Gaber se obrne. V rokah drži star »partizanski« Luger.

Erika zgoraj.

Jon utihne. Trenutek tišine. Gaber gleda pištolo. Obrča jo v roki kot dragocen predmet.

GABER: Kot bi v dlani težkal preteklost . . . (*tišina*) Nikoli je nisem uporabil. Nikoli ni merila v človeka. Štiri leta je počivala v usnjenem komisarskem toku, potem pa petinštirideset let v predalu, na dosegu roke. Čistil sem jo vsak teden, pozno ponoči, z jelenjo kožo. Pogovarjal sem se z njo, jo pripravljaj na čas, ko bo morda morala pomeriti v živo bitje.

JON (*prestrašen*): Pusti to, stari . . .

GABER: Ne jemlji nazaj, kar si rekel! Rekel si prav. Mislil sem, da delam dobro, da sem poklican zato, da urejam svet, v resnici pa sem samo sebično zbiral svoja dobra dela. In zdaj ne delam drugega kot samo očitam.

JON (*stegne roko proti pištoli*): Daj mi jo!

GABER: Brez skrbi, dobil jo boš. To bo morda moje najiskrenejše darilo. Darilo vseh mojih zmag in zmot.

JON: Ne počenjaj neumnosti!

GABER: Včasih se podobe pojavljajo z vso silo. In vedno bolj pogosto. Takšne nepomembne podobe. Gaz v snegu. Požgana kmetija v hribih, strešni tram, ves črn in zoglenel, pa tleča sred v obliki srca, ki jo veter vsake toliko časa razžari. Sedim v stekleni pisarni, vseokrog obrazi ljudi, pa vonj po kavi in eau de cologne nekje poleg mene . . . pa nenadoma, z nezadržno silo, spet gozd, smreke, ki dajejo zavetje, in v cunje zaviti premraženi obrazi. Ne izginejo, nekatere podobe nikoli ne izginejo. Podoba fanta, bil je toliko star kot jaz, samo da sem jaz zgledal starejši, imel sem brke in komisarsko torbico iz telečjega usnja ob boku. Fant je na kmetiji, kjer smo prenočevali, ukradel žepno uro. Peljal sem ga v gozd. Peljal sem ga daleč v gozd. Fant je jokal. Klical je mamo. Ko sva bila dovolj daleč, sem ga razvezal in repetiral revolver. Padel je na kolena, obraz mu je v hipu postal bel kot sneg okoli naju. V tišini se je slišalo šklepetanje zob. Spodnja čeljust mu je v drobnih, vedno bolj hitrih, nezadržnih trzljajih tolkla ob zgornje zobe. Bil je smrtni strah. Bil je smrtni krč. Zobje so pokali. Oči so se izbuljile in roke sklenile v krčeviti prošnji. Bilo me je groza. Ustrelil sem v zrak, se obrnil in se vrnil v četo. Čez nekaj tednov smo se pridružili bataljonu. Ko smo prihajali v postojanko, so ravno peljali v gozd mladega fanta, ki je na kmetiji ukradel denar in zlat križec. Bil je isti obraz. Najina pogleda sta se srečala. Šel je mimo. Čez nekaj trenutkov se je slišal rafal. Potem so se fantje z bledimi obrazi vrnili iz gozda. Povedali so mi, da se je jim je mladenič pridružil pred nekaj tedni, rekel jim je, da je izgubil svojo četo, da je bil dober borec, da pa je ukradel denar in zlati križec. Red mora biti. Mora. Žal.

Trenutek tišine.

GABER: Če je imelo vse to sploh kakšen smisel?! Biti krut in pravičen, biti dober in milosten. Na koncu je tako vedno vseeno.

Tišina

Gaber se obrne k sinu in mu da pištolo.

GABER: Na, čuvaj jo! Nikoli ni nikomur naredila nič hudega.

Zgoraj, na galeriji, se premakne Erika. »Odlepi« se od stene in se približa ograji. Gaber in Jon pogledata navzgor.

Tišina.

JON: Pogovarjava se. Z očetom se pogovarjava.

ERIKA (*čisto tiho, čisto mirno*): Slišala sem.

Erika se spusti po lesenih stopnicah. Jon medtem »skrije« očetovo pištolo za hlače pod srajco.

ERIKA: Uspelo mi je prebrati tudi drobni tisk. Ne vem, zakaj so najvažnejše stvari vedno zapisane v drobnem tisku? Na primer, koliko globoko je treba zakopati seme, ali pa, koliko časa preteče, preden se korenine popolnoma ne primejo. To so pomembne reči, pa so vedno v drobnem tisku. (*se obrne k možu*) Janez, hvala ti . . .

GABER: Erika, jaz . . .

ERIKA (*ga prekine*): Res sem ti hvaležna . . . prinesel si mi krasno seme, prijelo se

bo, vem, da se bo! In tudi cvetovi bodo! Morda ne še takoj, ne še letos, drugo leto pa prav gotovo. Boš videl, ne bo ti žal. Cvetje bo cvetelo, trajnice postajajo iz leta v leto lepše in močnejše. Posadila jih bom zgoraj, na galeriji, da se bodo prevešale prek ograje, in vsakič, ko boš v copatih pridrsal spodaj, ti bodo cvetovi rahlo zdrsnili prek pleše. Hvala ti, Janez, naj te poljubim še enkrat...

Ga poljubi.

GABER: Erika, moram ti povedati...

ERIKA: Ni treba. Vem, življenje je včasih strašno. Ampak pripravljena sem. Se spominjaš, kako si mi rekel v sanjah... Letela sem s tabo v avionu. Gledala sva skozi tista mala in okrogla okna. Obraz ob obrazu. In zunaj je bila namesto zraka zemlja. Bila je vedno bolj gosta in črna. Gledala sva skoz okno in ti si mi v sanjah rekel, točno se spominjam, rekel si in me objel prek ramen: »Erika, zgorela bova!« Si rekel. Jaz pa: »Kako, saj ni ognja, saj je samo zemlja?« Ti pa: »Letiva v srce zemlje, in tam je ogenj!« Točno tako si rekel. V sanjah. *(brez prehoda)* Pa saj si še obut! Usedi se.

Ga nežno posadi v usnjen fotelj, ki stoji točno nasproti osvetljene Jakopičeve slike.

ERIKA: Sezula te bom.

Mu razvezuje vezalke in sezuva čevlje.

ERIKA: Dobro vem, kako je, če si ves dan na nogah. Vezalke se zažrejo v meso, noge otečejo in čevlji, pa naj bodo še tako mehki, postanejo kot pretesen željvi oklep.

Mu sezuje čevlje.

ERIKA: Prinesla ti bom copate.

Trenutek tišine, Erika stoji pred možem. V rokah drži njegove čevlje.

ERIKA: Saj ne boš nikamor odšel?

Trenutek tišine.

GABER: Ne.

Erika prikima in s čevlji odide.

Spet tišina.

GABER: Tako se konča.

JON: Mhm, bivši bojevniki vedno tako končajo!

GABER: Ja... V copatah in pred naslikano pokrajino številka dve.

Nekaj časa se oče in sin gledata, nato pa oba hkrati »bruhneta« v smeh. Smejita se sproščeno in na »vso dušo«. Gaber si z robcem »otira« solze smeha... Potem se počasi, pa res počasi, umirita...

GABER: Hja...

Se umiri. Spravi robec. Po trenutku tišine.

GABER: Ti si bil, kajne?

JON: Kaj?

GABER: Ti si jim zadnji dve leti nosil podatke.

Tišina.

GABER: Novinarjem, pa vsem drugim...

Jon molči.

GABER: Zakaj?

Jon molči.

GABER: Saj ni važno.

Jon molči. Gaber čez čas.

GABER: A zaradi Magde?

Tišina.

JON: Žal mi je...

GABER (*plane*): Nikoli, nikoli ti ne sme biti žal! Nikoli! Meni tudi ni! Za nobeno stvar mi ni žal!

Trenutek tišine.

GABER (*se umiri, v nasmehu*): No ja, morda mi je včasih čisto malo žal za vse tiste punce, ki so mi v mladosti ušle na drevo...

Oče in sin se spogledata. Spet smeh.

Prihiti Erika. V rokah ima copate. Poklekne poleg Gabra in mu jih natakne.

ERIKA: Tako. Toplo ti bo. Toplo in varno. Mirno. Zvečer bom vzela mehko krpo in z listov rastlin pobrisala prah. Rastline mi bodo hvaležne, obrnile se bodo k meni, kakor proti soncu. Potem, ponoči, ko bo hiša utihnila in zaspala, in bom jaz sama sedela v temi, bo v tišini zrak pokljal od prisotnosti nemih bitij... Stebla rastlin bodo vsrkala vso žalost, cvetovi, žareči v temi, bodo zazibali utrujene poglede; in noč se bo šele takrat čisto zares pričela.

Trenutek tišine.

ERIKA: In potem je že novo jutro. Čist in nov dan.

Prične deževati.

Vidimo, kako dežne kaplje zunaj na vrtu udarjajo po cvetovih rožnih grmov. Prične deževati vedno bolj. Prava poletna ploha.

JON: Dežuje!

Gaber mirno obsedi v usnjenem fotelju, Erika in Jon pa se dvigneta in gledata na vrt. Potem nenadoma...

ERIKA

Joj, sedežno garnituro bo zalilo! Jon, hitro...

Se s predpasnikom pokrije po frizuri in steče na vrt, kjer dež že pošteno moči vrtno sedežno garnituro...

JON: Takoj...

Steče za njo. Gaber negibno obsedi in dvigne pogled k Jakopičevi sliki, ki nad prižgano medeninasto lučico žari v vseh svojih barvah.

Zunaj vidimo Eriko in Jona, kako iz dežja nosita pod kap ležalnike, sončnik... in vsepovsod po vrtu pobirata steklenice in kozarce.

V sobi tišina.

Slika v vseh svojih barvah. Gaber pred njo v usnjenem fotelju.

Šum poletne nevihte.

k o n e c